

Lovász Dorottya
ELTE ÁJK Politikatudományi Doktori Iskola
Témavezető: Dr. Szabó Gabriella

DOI: <https://doi.org/10.55052/themis.2024.1.193>

Stílus kutatás a politikatudományban

1. Bevezetés

A modern politika perszonalizált volta és az információs és kommunikációs technológiák (mint például a televízió, rádió, internet stb.) növekvő szerepe következtében az érzelmek és a látvány szerepe felértékelődött a politikában¹. A tartalmi kérdések mellett a politika esztétikai dimenziója is fontossá vált. Azonban a jelenleg *mainstream* politikatudományhoz tartozó kutatások önmagukban nem adnak kielégítő választ arra, miért vonzó egy politikus a választó számára. Jelen tanulmány arra vállalkozik, hogy bemutassa a politikai stílus különböző megközelítéseit és kutatási irányait, a nemzetközi és magyar szakirodalom áttekintésével. A tanulmány célja nem egy konkrét kutatás eredményeinek bemutatása. Sokkal inkább egy irodalmi áttekintést kíván nyújtani, melynek célja a további kutatások ösztönzése és inspirálása, ahol a politika esztétikai dimenziójára, stílus kutatás performativitáson nyugvó megközelítésére és multimodalitásra, mint módszerre kerül a hangsúly.

A stílus kutatás különböző irányai eltérő módon gondolkodnak a stílus politikatudományban betöltött szerepéről. A vezetéskutatás kormányzási és vezetési stílusokat vizsgál². A *gender studies* mélyebb társadalmi és kulturális dimenziókat kutat, amelyek hatással vannak az adott politikus kommunikációjára és magára a választóra is³. A társadalomszemiotikai megközelítés a verbális és nonverbális jelek fontosságát hangsúlyozza a stílus kutatásban⁴. A retorika a stílust főként a politikai beszédek mentén értelmezi⁵. Látható, hogy a politikai stílus kutatása szerteágazó napjainkban, nem csupán az egyes politikai vezetők vezetési képességét, megjelenését és kommunikációját jelentheti. A stílus tehát összetettebb,

¹ Grabe & Bucy, 2009.

² Mumford et. al. 2001, 2007, 2008.

³ Hargrave & Blumenau 2022.

⁴ Charteris-Black 2011.

⁵ Charteris-Black 2007, 2011.

mint egy politikai szereplő beszédeinek gyűjteménye vagy egy politikai vezető szakpolitikai javaslata, kormányzási képességének vizsgálata. A vezetéskutatásból kimarad a karizma vagy a politikai kommunikáció kutatása, a retorikából a szövegeken túli kommunikációs források elemzése, a *gender studies* nézőpontjából a nemi eltéréseken túl mutató elemzések. A stílus, jelen tanulmány nézőpontja szerint egy multimodális, performatív és retorikai eszközkészlet, mely együttesen alkalmazva kelt benyomást a választóban és végső soron a politikai siker kulcsát jelentheti. Multimodális, mert a nonverbális és verbális jeleket egyaránt fontosnak tételezi, performatív, mert a politikai vezető cselekvését „színpadra kell állítani” és retorikai, mert a nyilvános beszéd és a nyelv dimenziójában ölt testet. Tehát nem csupán az számít, hogy mit mond, hanem az is, hogy hogyan fejezi ki, továbbá, hogy hogyan cselekszik az adott politikai szereplő.

A tanulmányban először a stílus kifejezés eredetét és jelentésváltozatait mutatom be. Ezután az általam használt politikai stílus fogalmat járom körbe. Ezt követően a politikai stílus rétegeit és határterületeit tárgyalom, továbbá azokat a nemzetközi és hazai kutatási paradigmákat, melyekben a stílus kérdésével foglalkoznak, végül a performativitásra és multimodalitásra fókuszáló stíluskutatói megközelítéseket és további kutatási lehetőségeket vázolok fel.

2. A stílus eredete és jelentésváltozatai

A stílus sokoldalú fogalom. A kifejezés a latin a *stilus* szóból ered, mely egy íróeszközt jelentett az ókorban, amit viasztáblára való íráshoz használtak⁶. A stílus már ekkor a kommunikációhoz kapcsolódott és egy szerző írásmódjának jellemzésére használták. Inkább retorikai, mint művészeti értelemben⁷. A stílus, azaz *elocutio* az írás mellett a retorikához kötött fogalom volt. Az egyes viselkedésmódokat, verbális kifejezésmódokat igyekeztek megkülönböztetni vele egymással⁸. A művészetekkel a XVIII. században kapcsolódott össze a fogalom. Így már nem kizárólag írói vagy retorikai stílus, hanem építészeti, festészeti, grafikai, képalkotói, zenei stílusok is megkülönböztethetővé váltak⁹. Az egyes stílusok kialakulását nem csupán a művészeti ágak egymástól való elkülönülése és a professzionalizmus hozta magával, hanem a művészettörténet írás és a

⁶ Gombrich 2024.

⁷ Gombrich 2024.

⁸ Gombrich 2024.

⁹ Gombrich 2024.

technika fejlődése is¹⁰, mivel a jobb és újabb módszerek ismerete általában megváltoztatja a műtárgyak stílusát.¹¹

A stílusnak így két domináns jelentésváltozatát különböztetjük meg egymástól. Az egyik megközelítés szerint a *stílust* az azonos időben vagy azonos személy által készített műalkotások közötti kapcsolatok jellemzésére használják, tehát rendszereznek vele. A második megközelítés szerint a stílus a kifejezés eszköze, amely nem a tartalmi kérdésekre irányul, inkább a *hogyanra*, például arra, hogyan készül el egy műalkotás. A gyakorlatban a két megközelítés együtt is megfér egymással, nem egymást kizáróak.¹² A művészettörténet fejlődésével a XVIII. században a kifejezés normatív töltetűvé vált. A művészettörténészek az egyes művészeti stílusok meghatározása esetén a fejlettség vagy minőség szerint osztályozták az alkotásokat. Így például a barbár stílus a visszamaradottságot a gótikus fejlettséget jelentette, átvitt értelemben ezzel utalva egy adott társadalom fejlettségére¹³. Ebben az időszakban, párhuzamosan a művészettörténeti irányzatokkal, a stilisztika is fejlődött. A stilisztika mely a stílus tudománya, a nyelvi eszközökkel létrehozott stílus fajtáit és eszközeit vizsgálja a XX. század elején válik önálló tudományággá. Előtte a retorikában, a poétikában és az írásműszerkesztés-tanokban jelenik meg eszközkészlete. A retorika a szónoki beszéd felépítését és eszközeit vizsgálta, azon belül is a szóképeket, alakzatokat, a stílus illő voltát. A poétika pedig a költészetben az esztétikai hatás szempontjait. A szemiotika, pragmatika, szociolingvisztika és szemantika megjelenésével a stilisztika kutatása megújult és önálló tudományágként.¹⁴

A stílus kifejezés a művészetek, a stilisztika és a tudomány világából idővel a köznyelvbe is beszivárgott. A társasági élet kialakulásával egyfajta koherens, jellemző viselkedést vagy öltözéket jelentett a stílus szó. Normatív voltát itt sem vesztette el a fogalom, de jelentése szélesebbé vált és elkezdett intenzívebben kötődni a divat világához. A XX. században már fogyasztási kategóriát is jelölt, ebben az értelmezésben a stílus egyfajta fogyasztási preferenciát jelent, ahol az egyén stílusát bizonyos kulturális vagy tárgyi cikkek megvásárlásával, birtoklásával és viselésével és ezekhez tartozó cselekvéssel fejezi ki¹⁵. A stílus napjainkban egyszerre rendelkezik az összes jelentésvariációjával, használja a művészet, a média, a marketing és a politika világa is. Összefoglalva a stílus jellegzetes módja annak, ahogyan egy csoport megjelenési, viselkedési vagy kommunikációs módja

¹⁰ Gombrich 2024.

¹¹ Gombrich 2024.

¹² Moffit 2016.

¹³ Gombrich 2024.

¹⁴ Szathmári 1997.

¹⁵ Kiss 2017.

artikulálódik, vagy ahogy egy cselekményt végrehajtanak, egy műalkotást létrehoznak¹⁶.

3. Politikai stílus fogalma

Ugyan a stílus ismert fogalom a politikatudomány számára, a populizmus kutatások újraéledéséig¹⁷ a politikai kommunikációval közel azonos, nem különálló fogalomként kezelték. A stílus, amiatt, hogy a politika „felületére”, felszíni szintjére, a *hogyan* kérdésére összpontosít, továbbá a retorikai, performatív és vizuális kommunikációs elemei miatt, a *mainstream* politikatudományérdeklődési területén kívülre került.¹⁸

A politikatudományban emiatt a stíluskutatásnak számos eltérő megközelítése alakult ki. A vezetéskutatás szükségképpen máshogy gondolkodik a stílus fogalmáról, mint ahogyan a retorika még akkor is, ha a vezetéskutatás módszerként használ retorikai elemzést. Az egyes kutatási területek közötti kapcsolatot a politikai fókusz jelenti, tehát az, hogy a stílus különböző megközelítései mind a politika befolyásolására irányulnak. Ahogy korábban bemutatásra került, a stílus fogalmát többnyire kétféleképpen használják: Egyrészt, mint kategóriarendszer, másrészt, mint valamely cselekvés nem tartalmi, hanem a kivitelezésre vonatkozó részére való utalásként. A művészetben elválik egymástól az alkotás tartalmi és felületi dimenziója, de a politikában nem így történik. A politikai tartalom és a kifejezőmód összefügg és hat is egymásra¹⁹, így kiemelten fontos, hogy ne kizárólag tartalmi kérdések kerüljenek elő egyes politikai vezetők vizsgálatakor.

A politikai stílus fogalma a következő jelen tanulmány megközelítése szerint: „*A politikai stílus retorikai konvenciók összefüggő repertoárja esztétikai reakciótól függően a politikai hatás elérése érdekében.*”²⁰ A fogalom Robert Harimantól származik, aki a *Political Style. The Artistry of Power* című művében négy politikai stílust mutat be (realista, udvari, bürokratikus, köztársasági), melyek egymástól elváló politikaképeket, társadalmi berendezkedéseket jelentenek²¹. Hariman megközelítésében a politikai stílus több, mint pusztán retorikai fogás, ezért átfogó módon értelmezi a stílus szerepét politikatudományban, egyfajta politikaképként

¹⁶ Gombrich 2024.

¹⁷ Moffit 2016.

¹⁸ Moffit 2016.

¹⁹ Moffit 2016.

²⁰ Hariman 1995:4.

²¹ Hariman 1995.

tételezi és konkrét állam berendezkedésekhez kapcsolja őket. Ugyan Hariman elmélete nem kizárólag a kommunikációt vizsgálja, mégis politikai stílus fogalma áll a legközelebb ahhoz a megközelítéshez, mely a multimodalitás-performativitás-retorika hármását összekapcsolja és egyben figyelmet szentel a politika esztétikai dimenziójának is.

4. A politikai stílus rétegei

A stílus annak áthidalására szolgál, hogy a választó és a politikus között szükségképpen létezik egy távolság, ami eltérő szociális helyzetükből, csoporttagságukból fakad. A stílus ezt a szakadékot igyekszik megszüntetni a politikus és a választó között, azzal, hogy a stílus segítségével azonosulhatóvá teszi a politikust. Ez az azonosulás azonban nem kizárólag esztétikai szinten történik²². Már az ókori Rómában a politikában alkalmazott retorikai stílusokat a közönséghez igazították. Cicero két stílus között tett különbséget: a józan, ókori görög hagyományokon nyugvó Attikus stílust és a robbanékony Ázsiai stílust különböztette meg egymástól. A szónokok nem korlátozták magukat kizárólag egy stílus használatára, közönséghez mértén váltogatták őket.

Carola Schoor tanulmányában úgy fogalmaz, a politikai stílus három rétegből áll és a választói azonosulás és az esztétikai távolság áthidalása akkor teljes, ha a stílus mind a három szinten működik. Első az ideológiai/eszmei dimenzió²³, ahol az adott politikai ideológia keretei kerülnek kifejezésre. Nem egy konkrét ideológia pontos részleteinek kifejtését jelenti ez, inkább olyan általánosításokat és igazságokat, melyek vizuálisan és verbálisan képviselik a közgondolkodás egyes elemeit. Schoor szerint nincs szükség erős belső koherenciára ezen a szinten, mert a stílus másik két dimenziója segít egyben tartani a stílust, tehát az ideológiai szint lehet ellentmondásos²⁴. A második a szociális dimenzió²⁵, ahol a politikai identitás megszületik. Ez az identitás a társadalom által irányított és befolyásolt. A választók nem szabadon választják meg identitásukat, hanem a társadalom nyomásának hatására teszik ezt, tehát egy politikus stílusát befolyásolják azok a társadalmi konvenciók, melyek korábban kialakultak a politikai szereplőkkel szemben elvárásként. Ennek dimenzióinak szerves része a csoportidentitás, mely társadalmi csoporttagságból és az ahhoz való érzelmi kötődésből fakad. A kettő

²² Schoor 2017. 4.

²³ *ideological style*

²⁴ Schoor 2020. 30.

²⁵ *social style*

egyvelege adja ki azt a szociális dimenziót, mely képviselésre kerül a politikai stílusban. A harmadik a retorikai dimenzió²⁶, a prezentációs szint, mely a meggyőzés szóbeli technikáit tartalmazza. A meggyőzés technikái segítenek elfedni az igazságot és hatékonyan továbbítani a politikai üzeneteket. Ez a három dimenzió nem választható szét egymástól, együtt alkotják a politikai stílust.

5. A politikai stílus kutatásának határterületei

A politikai stílus vizsgálata nem korlátozódik egyetlen tudományterületre. A kutatás interdiszciplináris megközelítése lehetővé teszi a kutatók számára, hogy új kérdéseket tegyenek fel, és új megközelítéseket alkalmazzanak a politikai stílus vizsgálatára. Így a politikai stílus kutatásának változatos volta miatt számos határterülete van. Az egyik ilyen határterület az identitáskutatás. A politikai identitás egy személy vagy csoport politikájának mögöttes ideológiai és hovatartozási aspektusát jelenti²⁷, míg ezzel szemben a politikai stílus lényegében egy politikai személyiség megjelenési és kommunikációs stílusát jelöli. A stílus tehát nem egyenlő az identitással, mert az identitás mélyebb azonosulást jelent, mint a stílus.

Egy másik határterület a politikai kommunikáció kutatás. A politikai kommunikáció az üzenetek és információk továbbítására összpontosít, sok szempontból tágabb fogalom, mint az általunk használt politikai stílus fogalma. A politikai kommunikáció a politikai üzenetek közvetítésével kapcsolatos tevékenységek és taktikák szélesebb körét foglalja magában²⁸. Ha a politikai stílus kommunikációs aspektusai jelentik a vizsgálat tárgyát, az kifejezetten a kommunikáció módjára összpontosít, olyan elemeket hangsúlyozva, mint a karizma, verbális és nonverbális kommunikáció és az érzelmi kapcsolat a választó és a jelölt között. Leegyszerűsítve, a politikai stílus kutatás a politikai kommunikáció kutatás egyik részterülete lehet. A vezetéskutatás a hatékony vezetés kérdésével foglalkozik és azokkal a tulajdonságokkal és stratégiákkal melyek ezt a hatékonyságot előidézik vagy fokozzák. Ezt is nevezhetjük egyfajta stílusnak, de ezek a stratégiák általában nem kommunikációs jellegűek²⁹.

A diszkurzív politikatudomány egy olyan megközelítés, amely a politikai folyamatokat és jelenségeket elsősorban a nyelvi és szimbolikus

²⁶ *rhetorical style*

²⁷ Alcoff 1997.

²⁸ Norris 2004.

²⁹ Boda 2020.

kifejeződések révén értelmezi. A "diszkurzus" itt a nyelvi és szimbolikus tartalmak, kifejezések és narratívák összességét jelenti, amelyek közvetítik a politikai viselkedést. Ez a megközelítés azt hangsúlyozza, hogy a politikai valóság nemcsak objektív tényekből és eseményekből áll, hanem szorosan összefonódik a nyelvi értelmezésekkel is³⁰. A politikai stílus kutatása és a diszkurzív politikatudomány mutat hasonlóságokat egymással. A diszkurzív politikatudomány a nyelvre helyezi a hangsúlyt, mely a politikai stílusra is igaz, de a politikai stílus a performatív szempontokat is kiemeli, így számára nem kizárólag a tartalom, a kifejezés módja is érdekes lesz³¹. Míg a diszkurzív politikatudomány elsősorban a diszkurzív "tartalomra" összpontosít, azt ahogyan ez a tartalom megjelenik, azt figyelmen kívül hagyja³². A retorika és a politikai stílus megközelítésünk szerint rokon fogalmak. Mindkettő a kommunikációval és a meggyőzéssel foglalkozik, de a kommunikáció különböző aspektusaira és szintjeire összpontosítanak. Míg a retorika leglényegibb eleme a meggyőzés verbális és nonverbális mikéntje³³, a politikai stílus azon elemek szélesebb körét foglalja magában, amelyek hozzájárulnak ahhoz, hogy egy politikai vezetőt hogyan érzékelnek a választói, a média és más politikai szereplők. Egy politikus stílusa tartalmaz retorikai elemeket, de nem kizárólag csak ebből áll.

Végül a szemiotika elméleti keretet biztosít annak megértéséhez, hogy a *jelek* hogyan hoznak létre jelentést³⁴. A társadalomszemiotika multimodális szemlélete kapcsolódik a stíluskutatáshoz, hiszen a politikai stílus azzal foglalkozik, hogy a politikai vezetők hogyan használják a kommunikációs eszközöket politikai imázsuk kialakítására és a közönséggel való kapcsolattartásra.

6. A politikai stílus kutatásának nemzetközi és hazai paradigmái

A politikai stílus kutatásának paradigmái különféle megközelítéseket és elméleti kereteket a stílus elemeinek elemzésére. Ezek közé tartozik a közpolitikai stílus kutatás, azon belül is a kormányzási és vezetési stílusok vizsgálata, a gender és stílus összefüggéseinek kutatása, a retorikai stílus és szemiotika és stílus kutatás. Ezek a paradigmák gyakran átfedésben vannak egymással, előfordul, hogy egymás módszereit használják, eltérő fókuszpontjaik ellenére.

³⁰ Moffit 2016. 48.

³¹ Moffit 2016. 48.

³² Moffit 2016. 48.

³³ Arisztotelész 1999.

³⁴ Campbell et al. 2019.

Közpolitikai stílus kutatás

A közpolitikai stílus kutatás elsősorban a kormányzás *hogyan* oldalára fókuszál³⁵. Egyszerre foglalkozik állandó szakpolitikákkal, hiszen számos országban a közpolitikák nagyon hasonló kérdésekre keresik a választ (például oktatással minden kormánynak foglalkoznia kell) vagy ideológiák által motiváltak. Másfelől viszont kultúraspecifikus kutatási terület is, hiszen az, hogy egy kormány mit tart fontosnak megoldani, milyen tárcákat állít fel, hogyan old meg társadalmi problémákat az társadalmi környezettől függő kérdés. Jeremy Richardson a kutatásai során arra kereste a választ, hogy léteznek-e országspecifikus közpolitikai szervező elvek, stílusok³⁶. Richardson ennek vizsgálatára egy mátrixot alkotott melyben a kormány közpolitikai problémákhoz való hozzáállása és a kormány és nem kormányzati szereplők közti viszonyt vizsgálta³⁷.

Kormányzási stílusok

Ugyan nem teljesen merítik ki a stílus fogalmát a következő megközelítések, azonban Boda Zsolt, *Ki Dönt?* című könyvében több egymástól eltérő kormányzási stílust különít el. A politikai kormányzás fogalma Peter Aucointól származik³⁸. Itt a kormányzás során négy közpolitikát befolyásoló esemény történik. Az egyik, hogy a hatalommegosztásban a súly eltolódik a végrehajtóhatalom felé, és a miniszterelnök kiemelt szerepű lesz a döntéshozásban, továbbá a politikai kampány állandóvá válik. A második, hogy a bürokráciát a kormányzó fél a politikai kinevezettekkel tölti fel. Harmadszor, hogy a vezetők kinevezése is politikai alapon történik a kormányzatban. és végül a negyedik, hogy a kormány és a kormányzó párt összefonódik, a kormány iránti hűség a kormánypárt iránti hűséget is jelenti³⁹.

A populista kormányzási stílus esetében egy többszörösen összetett fogalommal van dolgunk. Boda Benjamin Moffit⁴⁰ által meghatározott koncepciót vette alapul, és arra a megállapításra jutott, hogy a populista kormányzati stílus tartalmában radikális és gyors változtatásokat eszközöl, innovatív, kizáró, a többség érdekeit követő, procedurálisan a közvetlen

³⁵ Boda 2020.

³⁶ Boda 2020.

³⁷ Boda 2020.

³⁸ Aucoin 2012.

³⁹ Boda 2020.

⁴⁰ Moffit 2016. Canovan 1999. Mudde 2004. Boda 2020.

kommunikáció híve a választókkal és kommunikáció szempontjából aktorközpontú, kétosztatú világképet közvetítő kormányzási stílus⁴¹.

A hálózatos kormányzás⁴² elméletében az érdekcsoportok, civilek, állampolgárok, vállalatok, más szervezetek szerepe felértékelődik a döntéshozatalban ezzel növelve azok legitimitását. Ebben a konzultatív kormányzási stílusban a döntési eljárások decentralizáltak és a *bottom-up* megvalósítás jellemző. A kommunikáció és a vita fontos elem a döntéselőkészítésben és nagy hangsúly van a döntések lokális hatásán és megvalósításán⁴³. Neoweberi állam a képviseleti demokrácia fontosságát hangsúlyozza, legfontosabb intézményei a kormány, a törvényhozás; valamint a központi adminisztráció. Ebből is kiemelkedik a kormány, mint főszereplő. A döntéselőkészítéshez a civil társadalom bevonását fontosnak tartják, a közigazgatásban megjelenik a menedzser szemlélet⁴⁴.

Az oligarchikus kormányzás esetében a politika teljesen elit vezérelt, kizáró. A döntések nem integratívak, azok egy szűk, magas jövedelmű réteg segítségével jönnek létre. A döntésekre a társadalomnak kicsi a hatása, nem szerves részei a döntéshozatalnak. Az elmélet fontos lényege, hogy ez az irányító kisebbség jövedelmi helyzete okán lesz erős politikai pozícióban⁴⁵. A szakértői kormányzás elmélete a válságok hatására alakult ki és az a jellegzetessége, hogy a politika depolitizált voltát, a szakértőiség fölényét a politikai érdekek felett igyekeztek erősíteni. A szakértői kormány fontos vonása az adott tárcákhoz rendelt miniszterek tényleges kapcsolata a tárcájukkal. Jó példa lehet a jelenségre 1995-ben Bokros Lajos hivatalba lépése, vagy a 2008-as válság idején kinevezett Bajnai Gordon és szakértői kormánya. A szakértői kormány egy átmeneti kormányzási stílus, melynek célja a jogrend fenntartása a válság elmúlásáig. Az ilyen kormányok vezetői általában technokrata, nem karrierpolitikus attitűdű személyek⁴⁶.

Vezetési stílusok

Mind a vezetési, mind a kormányzási stílusok döntő szerepet játszanak a politikai rendszerek működésének megértésében, azonban a vezetési stílusok az egyes vezetők viselkedésére és jellemzőire összpontosítanak, míg a kormányzási stílusok azokat a tágabb intézményi és strukturális

⁴¹ Bartha et al. 2020.

⁴² New Public Governance

⁴³ Brinkerhof 1999. Boda 2006. Hermet et al. 2005. Boda 2020.

⁴⁴ Pollit & Bouckaert 2011. Boda 2020.

⁴⁵ Winters 2011. Michels 1962. Boda 2020.

⁴⁶ Sebők 2014. McDonnell & Valbruzzi 2014. Boda 2020.

kereteket vizsgálják, amelyeken belül a politikai döntések születnek és a kormányzás történik. A vezetés kutatás nézőpontja a közpolitika és kormányzási képesség kontextusában elemzi a stílus és a vezetés kapcsolatát. Az elemzések az adott politikai működést stílusként azonosítják, azonban meghatározásuknak kevés kapcsolata van a stílus szó eredeti, vagy akár modern, köznapi jelentésével.

James Burns elméletében a tranzakciós és a transzformatív vezetői modellben a közös cselekvés elérése a cél. A tranzakciós vezető megérti mire van szüksége a vezetetteknek és egyfajta csereeszközt ajánl az együttműködésért cserébe. A transzformatív vezető ezzel szemben a vezetést morális alapokra helyezi és jellemével motiválja együttműködésre a csoporttársakat⁴⁷. Victor Vroom és Phillip Yetton autokratikus, konzultatív, csoportos és delegáló vezetőket leíró modellje a döntéshozatal egyedüli vagy megosztott voltát vizsgálja⁴⁸. Michael Mumford és szerzőtársainak karizmatikus, ideologikus és pragmatikus vezetői stílust leíró modellje (CIP-modell) kontextus és célfüggő vezetői modell. A karizmatikus vezető identitást ad a követőinek, míg az ideologikus a választók már meglévő identitására építkezve lép fel. A pragmatikus vezető a technokrata oldala a hármas tagolásnak, racionalitása és az intézmények tisztelete jellemzi. Az előbb ismertetett CIP- modellt Kiss Balázs és Szabó Gabriella olyan kategóriarendszerként alkalmazta, ami alkalmasnak bizonyult a migrációs válság esetén létrejövő vezetőitípusok kommunikációs szempontú tipizálására⁴⁹. Ez a modell három komponens együttállásához köti a politikai vezető sikerét: amennyiben a politikai szituációra a politikus az annak megfelelő típus viselkedésével válaszol, és ezzel teljesíti a követők, az állampolgárok szituációval kapcsolatos elvárásait, akkor kiemelkedővé vezetővé válik⁵⁰.

A közpolitikai stílusvizsgálat érvényessége mellett érvelő Boda Zsolt arra hívja fel a figyelmet, hogy az olyan elemzések, melyek a politikai vezetők személyiségét helyezik elemzésük célkeresztjébe, nem alkalmasak markáns vezetőitípusok meghatározására. A személyiségközpontú megközelítés túl részletes jellemzést tesz lehetővé, emiatt kevésbé alkalmas a vezetőitípusok hatékony elkülönítésére és a politikatudomány számára nem vagy kevésbé érdekes ismereteket eredményez. A személyiségközpontú megközelítésre jó példa Fred I. Greenstein amerikai elnökök stílusára vonatkozó vizsgálata⁵¹. Greenstein megközelítése nem a közpolitika-alkotásra

⁴⁷ Burns 1978. Boda 2020.

⁴⁸ Vroom & Yetton 1973.

⁴⁹ Kiss 2015. Kiss - Szabó 2018.

⁵⁰ Kiss 2015. Kiss - Szabó 2018.

⁵¹ Greenstein 1994, 1998.

vonatkozik, hanem olyan szempontokat vizsgál, mint például az adott politikai szereplő kommunikációs stílusa, szervezési képessége vagy érzelmi intelligenciája⁵².

Gender és stílus kutatás

A *gender studies* interdiszciplináris tudományterület, mely a politikatudományon túl a szociológia, az antropológia, a pszichológia, a történelem, az irodalom területéhez is kötődik. Kutatásainak célja a nemek hagyományos értelmezésének kritikus elemzése, valamint a társadalmi igazságosság, egyenlőség és befogadás előmozdítása. A *gender studies* főként feminista elméletekre épít, megközelítése nem csupán leíró, előíró is lehet⁵³. A politikai stílus kutatással a nők és a férfiak közötti eltérő önreprezentáció vagy beszédstílus kutatásában kapcsolódik össze. Lotte Hargrave és Jack Blumenau tanulmányukban arról beszél, hogy korábban a kutatások szerint a nők érvelése inkább érzelmi, empatikus és pozitív, a férfiak inkább analitikus, agresszív és összetett nyelvezetet használnak⁵⁴. Azonban változik ez a tendencia, 1997 és 2019 között az Egyesült Királyság parlamenti vitáinak elemzése kimutatta, hogy a nők kevésbé nőies nyelvezetet használnak már, mert megváltozott a társadalmi környezet⁵⁵. Jonathan Charteris-Black retorikai kutatásában azt mutatta be David Cameron beszédein keresztül, hogy ma már vonzó lehet, ha egy férfi politikus érzelmes beszédmódot használ, úgynevezett *feminin stílusban* kommunikál⁵⁶. Aidan Combs és szerzőtársai kutatásai viszont azt mutatták ki, hogy nem igaz, hogy a nőknek egyszerűen úgy kell viselkedniük, mint a férfiaknak, hogy leküzdjék a nemi alapú diszkriminációt, a politikai befolyásuk növeléséhez egyszerre kell figyelni a nőként és férfiként azonosított viselkedésminták alkalmazására egy nőnek⁵⁷. Kázmér-Mayer Szilvia és Czibor Andrea kutatásukban azt vizsgálták, hogy a feminin tulajdonságokkal azonosított transzformáló vezetési stílus inkább nőkre jellemző, a társadalmi hatások következtében⁵⁸. A politikai stílus kutatás segítségével ezek a kutatások mélyebb betekintést nyújtanak abba, hogy hogyan befolyásolja a nemi szerepekkel kapcsolatos társadalmi elvárások és normák a politikai kommunikációt és a vezetési stílusokat.

⁵² Boda 2020.

⁵³ True 2005.

⁵⁴ Dietrich et al. 2019. Coates 2015., Kathlene 1994.

⁵⁵ Hargrave & Blumenau 2021.

⁵⁶ Charteris-Black 2017.

⁵⁷ Combs et al. 2020.

⁵⁸ Kázmér-Mayer & Czibor 2019.

Retorikai stílus

A retorika a hatékony kommunikáció, különösen a meggyőző kommunikáció művészetét és gyakorlatát jelenti⁵⁹. A retorika magában foglalja azokat a stratégiákat és technikákat, amelyeket a hatásos érvek felépítésére, az érzelmek felkeltésére és a gondolatok meggyőző közvetítésére használnak. A retorika tágabb fogalommá XXI. században vált, ahol a kutatások már nem kizárólag beszédre vonatkoztatva alkalmazták, a vizuális kommunikáció kutatása, az úgynevezett vizuális retorika is a részévé vált⁶⁰. A retorika és a politikai stílus kutatás a politikatudományban főként a politikai beszédek elemzése mentén kapcsolódik. A retorikai elemzés általában a szóhasználatot, szóincset, a beszéd felépítését, az alkalmazott metaforákat, szóképeket, ritmust vizsgálja. Az elemzések lényeges szempontja még az úgynevezett retorikai háromszög megjelenése, a közönség érzelmeire (pátosz), logikus érvelésre (logosz) és a beszélő hitelességére vagy jellemére (éthosz) való hivatkozás⁶¹.

A retorikai kutatások mai formái egyszerre tartalmazznak kvalitatív és kvantitatív kutatási módszereket. A politikai érvelést kutatók az egyes politikai szereplők retorikai érveit vizsgálják a választókra és a politikai szereplőkre vagy az adott politikai rendszerre gyakorolt hatásuk szerint⁶². A kvantitatív megközelítésben statisztikai módszerekkel vizsgálják szövegkorpuszokat. Az ilyen elemzések általában szavak és kifejezések számát, szórását, szavak kollokációját vizsgálják egy adott szövegben és hozzá viszonyítva referencia korpuszokban⁶³. Komparatív kulcsszó elemzéssel vizsgálta Jonathan Charteris-Black a David Cameron és Tony Blair beszédeit is, ahol a feminin retorikai stílust körvonalazta. A retorikai elemzés mára már nem kizárólag hosszú beszédek elemzését jelenti. Erin Everson a twitteren vizsgálta Marco Rubio és Elizabeth Warren tweetjeit⁶⁴ és kimutatta, hogy a szenátorok negatív érzések kimutatásával könnyebben elérhetik a választókat. A retorika a populizmus kutatásokkal is karöltve jár. Egyes szerzők szerint a populizmus egyfajta retorika, nem pedig ideológia, logika, stílus vagy államberendezkedés. Michael Kazin a populizmus retorikai gyökereit a XIX. századra vezeti vissza. Könyvében amellet érvel, hogy ez a nyelvezet évszázadok óta velünk él⁶⁵.

⁵⁹ Adamik et. al. 2004.

⁶⁰ Marcel 2017.

⁶¹ Adamik et. al. 2004.

⁶² Blumenau & Lauderdale 2020.

⁶³ Scott 2023.

⁶⁴ Everson 2023.

⁶⁵ Kazin 1995.

Szemiotika és stílus

A szemiotika a jelek, szimbólumok és jelentéseik tanulmányozása. Azt vizsgálja, hogy a jelek (amelyek lehetnek szavak, képek, gesztusok vagy a kommunikáció bármely más formája) hogyan közvetítenek jelentést, és hogyan értelmezik ezeket a jelentéseket az egyének és a csoportok és maga a társadalom⁶⁶. A szemiotika szerint nem kizárólag a nyelv rendelkezik jelentéssel, hanem a minket körülvevő világ is. Így tekinthetjük az egyes politikai szereplőket a politika jelentés hordozóinak. Az egyes politikusok így különböző stílusokkal kerülnek azonosításra és ezzel egyetemben eltérő társadalmi helyzetet, jelképeznek.⁶⁷

A Kiss Balázs vezette *Politikai kommunikáció Magyarországon, 1990-2015* című kutatás a társadalomszemiotikai megközelítéssel definiálja a stílus fogalmát: *egyéni stílust, társadalmi stílust, valamint életstílust* különböztet meg egymástól⁶⁸. Az egyéni stílus egyénenként eltérő, az önkifejezés eszköze, a társadalmi nyomás ellenében kialakított szokás. A társadalmi stílus ezzel szemben azon szokások halmaza melyeket az egyén a szocializáció során, a saját társadalmi csoportjától tanul el. Az életstílus a kettő egyvelege. Egyéni, mert az egyén a fennálló fogyasztási lehetőségek közül kreatívan alkalmazza az elé tárt lehetőségeket, másrészt társadalmi, mert csoporthoz kötődik, ha ugyan az adott csoport nem is egy fizikai térben létezik együtt⁶⁹. A társadalomszemiotikai kutatás ezeket a stílusdefiníciókat mindig kisebb-nagyobb csoportokra alkalmazza, nem politikai közösségek vagy az egyéni politikai szereplők stílusának meghatározására. A szemiotikai megközelítést a stíluskutatásban Carola Schoor alkalmazta a populista, elitista és pluralista stílus meghatározásához. Az elemzésében szemiotikai elemzést végzett amerikai politikusok beszédein és az egyes stílusok egymásba ágyazódását kutatta.⁷⁰

7. Politikai stílus, mint performatív aktus

A politikai stíluskutatás fenti paradigmáinak képviselői között látható átfedés. Egyes szerzők egyszerre jelennek meg több paradigmában. Ez az elemzési módszerek közötti hasonlóságuk miatt fordulhat elő és amiatt is,

⁶⁶ Campbell 2019.

⁶⁷ Schoor 2020.

⁶⁸ Kiss 2017.

⁶⁹ Kiss 2017.

⁷⁰ Schoor 2020.

hogy a kutatási paradigmák nincsenek szélsőségesen különválasztva egymástól. Egy vezetéskutatási elemzés alkalmazhat retorikai elemzést módszerül.

Ebben az alfejezetben olyan stílusmegközelítéseket tárgyalok, melyek egyrészt felcímkézett stíluselméletek, másrészt számot vetnek az *esztétikai távolság* fogalmával, tehát azzal, hogy a politikusok és az állampolgárok hogyan azonosulnak egymással. A problémát Ankersmit és Pels is tárgyalta korábban, ahol az *esztétikai távolság* kifejezést használva kívántak utalni arra, hogy egy politikus soha nem lehet teljesen azonos azokkal, akiket képvisel, és ezt a távolságot szükséges a siker érdekében áthidalnia a stílusa segítségével⁷¹. A stíluscímkék érkezhettek a művészetből, a retorikából, politikai ideológiák is ihlethetik, azonban új kategóriák létrehozása csak bonyolítja a stílus körül kialakult vitákat a politikatudományban⁷². A stílus kutatás performatív megközelítésének eredete az ókori Rómába nyúlik vissza. A politika stilizálása az ókor óta a politika lényegi eleme. A retorikai stílusok kialakulása is ennek következménye. Már az ókori Rómában különbséget tettek túldíszített, érzelmes vagy józanul érvelő retorikai stílusok között aszerint, hogy hogyan érdemes használni őket. A XXI. században a mediatizálódás következtében a politikai szereplők már nem csupán szakpolitikai javaslatok kihangosítóivá váltak⁷³. Egész testükkel és lényükkel kell, hogy képviseljék politikai mondanivalójukat.

A politika performatív szemlélete Erving Goffman elméletéhez kötődik. Goffman elmélete szerint a mindennapi élet egy színház, ahol a mindenki szerepet játszik. Ruth Wodak szerint ez a politikában is így történik, a politikusok a közvetítő csatornáikon keresztül érnek el a választóikhoz, és esetünkben a demokratikus működés színdarabját játszák. Carola Schoor értelmezésében a politikai stílus egy performansz, melynek célja, hogy a politikai szereplő kitöltse az esztétikai úrt közte és a választó között politikai identitás megteremtésével. Schoor megközelítésében a politika stílus három szinten értelmezhető. Az eszmei dimenzióban a tudás és az eszmék vannak, a társadalmi dimenzióban a csoporttagságok és kapcsolatok, a prezentációs dimenzióban a retorika található. Egy politikus, mikor kapcsolatot teremt a választókkal, általában mindegyiket próbálja alkalmazni. Schoor három egymástól eltérő politikai stílust különböztetett meg egymástól szemiotikai szövegelemzéssel: a populista, pluralista és elitista stílusokat. A populista identifikálja magát a választókkal, a választókat egy nem heterogén csoportként látja, kizáróan gondolkodik az

⁷¹ Ankersmit 1996., Pels 2003.

⁷² De Haan 2000. 238.

⁷³ Schoor 2020.

emberekről, és az elitet megfosztja hatalmától, a politikusokat a választók szintjére helyezi. A pluralista stílus nem identifikálja magát az emberekkel, a választókat heterogénnek látja és befogadó velük szemben, a politikusokat a választók szintjére helyezi és a hatalmat megfosztja az elittől. Az elitista stílus sem identifikálja magát az emberekkel, az embereket nem heterogén csoportként látja és a hatalmat a politikusokhoz helyezi. A stílusok egymással keveredhetnek is⁷⁴.

Jonathan Charteris-Black a politikai stílust a verbális és nonverbális szemiotikai módok összetett kölcsönhatásaként definiálja, amelyeken keresztül egy politikus társadalmilag megosztott jelentéseket közvetít⁷⁵. Így a fizikai megjelenés, öltözködés, testbeszéd, szimbolikus cselekvések együttesen alkotják azt a stílust, melyen keresztül a politikát értelmezzük. Charteris-Black főként retorikai szempontból elemezte korpuszelemzéssel egyes politikusok kommunikációját. David Cameron kommunikációja alapján a feminin stílust körvonalazta⁷⁶, Tony Blair beszédeinek elemzésével pedig a narratíva fontosságát mutatta be a meggyőzés sikeressége érdekében⁷⁷.

Robert Hariman amellet érvel, hogy a legfontosabb azt elismerni, hogy a politika művészi alapokon nyugszik, így minden politikai tapasztalatunk stilizált. Ha a politikát egyfajta művészetként értelmezzük, akkor a politikai siker összefüggésben áll az esztétikával. Hariman megközelítése a bölcsészet és a társadalomtudomány határán mozog. Ugyan Hariman nézőpontja ötvözi a retorika és a szemiotika eszközkészletét, stíluskutatásának hiányossága, hogy könyvében kizárólag szövegek elemzésével foglalkozik. A szövegeken túlmutató információforrások vizsgálata, mint például a képek, mozgóképek, testbeszéd vagy viselet és öltözet kimarad az elemzéséből. Az általa meghatározott négy politikai stílust (realista, bürokratikus, udvari, és köztársasági) irodalmi alkotások segítségével mutatja be. A realista stílus a stratégiai gondolkodást, a cselekvéselvű politizálást, a pillanat uralását emeli ki. A bürokratikus stílus hierarchikus társadalmi felépítéssel él, racionális, jogias, az írást priorizálja, és az elidegenedett társadalom képét mutatja. Az udvari stílus szintén nagyon hierarchikus, az előadás fontosságát emeli ki, ahol különös hangsúly van az esztétikán és az illemszabályokon. A köztársasági stílus a konszenzusra helyezi a hangsúlyt, a nyilvános beszéd az etikus politizálást és a morált emeli ki. A négy stílus egyfajta politikakép, politikai kontextusra

⁷⁴ Schoor 2020.

⁷⁵ Charteris-Black 2007.

⁷⁶ Charteris-Black 2007.

⁷⁷ Charteris-Black 2012.

utalnak. Kérdés, hogy melyik stílus releváns manapság a demokráciák korában⁷⁸.

Frank Ankersmit megközelítésében a politikai stílus a politikai filozófiából származik. A stílus abban segíti a választót, hogy eligazodjon a politikai paletta kínálatában. A politika tartalmi része a választó számára követhetetlen. Megközelítése szerint az állampolgár egyáltalán nem racionális választó, sokkal inkább olyasvalaki, akit a politika felszíni működésével könnyű megnyerni. A politika esztétikai dimenziója mentén az ő megközelítése szerint is van kapcsolat a művészetekkel. Elégikus és szatirikus politikai stílust különböztet meg egymástól⁷⁹.

Dick Pels Ankersmit munkáiból kiindulva a politikai stílus fontosságának változását a mediatizáció jelenségéhez kapcsolja. A celebritáskultúra és a bulvár a politikusokat arra sarkallja, hogy a szakpolitikai javaslataik helyett a személyes életük, érzelemviláguk, külsejük kerüljön a politikai térbe. A stílus viszont híd a választó és a képviselő között. A stílus segítségével az esztétikai távolság a politikus és a választó között csökken, azonban fennáll a veszélye, hogy a választók kimaradnak a politika tartalmi oldalából és csak a megfigyelés lesz érdekes számukra, így a politika dramatizálódik.

Benjamin Moffit Hariman, Pels és Ankersmit kutatásait kapcsolja össze úgy, hogy mind a retorikai mind az esztétikai elemeket egyaránt fontosnak tételezi. Fő állítása, hogy a politikai jelenségek/látványok, előadások felépítettek. Ez egyszerre jelenti azt, hogy mindig van nézője, ennek az előadásnak és azt is, hogy valakinek hatalmában áll létrehozni ezeket a helyzeteket és egyben a politikai siker záloga is ez, hogy hogyan sikerülnek ezek az előadások⁸⁰. Moffit javasolja a populizmus stílusként való azonosítását, mert az a stílus koncepciójában helyet kap a performativitás és a stilizált kommunikáció, mely napjainkban egyre fontosabbá válik a választók megszólításában. A populista stílust és kommunikációs stratégiákat baloldali és jobboldali mozgalmak egyaránt alkalmazhatják. Ha a populizmust kizárólag ideológiaként vagy logikaként határozzuk meg, az túlzottan leegyszerűsítheti a populista mozgalmak és vezetők sokrétű természetét. Ha stílusként tekintünk rá, az lehetővé teszi a különböző kommunikációs dimenziók átfogóbb elemzését⁸¹. Moffit a politikai stílus fogalmát úgy definiálja, mint a performansz repertoárját, amely a politikai viszonyok alakítására használnak⁸². Moffit főként a populista stílus definíciójával foglalkozik, melynek ellentétjeként a technokrata stílust

⁷⁸ Hariman 1995.

⁷⁹ Schoor 2020.

⁸⁰ Moffit 2016.

⁸¹ Moffit 2016.

⁸² Moffit 2016.

feltételezi. Moffit megközelítésében a legnagyobb hangsúly Judith Butler performativitás⁸³ elméletén van. Amikor a populisták azt állítják, hogy a nép nevében cselekednek, akkor ezzel az aktussal létrehozzák magát a népet. A populista stílus Moffit értelmezésében három elemből áll. A nép elismerésért való küzdelem során a nép egyszerre a politikai küzdelem célja és alany is lesz egyben. Itt a politikus célja a társadalom megosztása a tiszta nép és korrump elit dichotómia szerint. A válság, összeomlás, fenyegetés közötti állapot a populista politikus másik jellemzője. A politikus állandó felhatalmazást kér az azonnali krízisek kezelésére. Mindig van egy ellenség: a bevándorlás, gazdasági válságok, igazságtalanság, katonai fenyegetettség, társadalmi változások stb. A modortalanság pedig a harmadik elem, a populista politikus áthágja a politikai normákat. Szleng, szitkozódás, politikailag inkorrekt, "színes" kommunikációt hajt végre a politikus⁸⁴.

8. Összegzés

A tanulmány a politikai stílus kutatásának lehetőségeit vázolta fel szakirodalmi áttekintés segítségével. A közpolitikai stílus kutatás, kormányzási stílusok és vezetési stílusok, retorikai stílusok kutatás nem a karizma és multimodalitás kérdéskörét figyelmen kívül hagyja az egyes stílusok körvonalazásakor, kizárólag a politikai hatékonyságra fókuszálnak. A politikai kommunikáció kutatás szempontjából a legrelevánsabb kutatások azok, melyek a politikai stílus kutatását performatív, multimodális aktusként tételezik. A perszonalizált és média vezérelt politikában a stílus fogalma kulcsfontosságú, hiszen a politikai aktorok sokkal inkább támaszkodnak karizmájukra a választók megnyerésekor, mint szakpolitikai javaslataikra. A stílus kutatása e szempontok szerint sokáig nem került elemzésre, melyre jó példa a populizmus meghatározása körül kialakult vita napjainkban⁸⁵.

További dilemmák az egyes stílusok szétbontásával és felcímkezésével kapcsolatosak. Érdemes-e felcímkézni őket egyáltalán, ha nem egymást kizáró kategóriák valójában. Léteznek-e ős stílusok, melyek a modern politikai stílusok eredői? A stílusok egy adott társadalomhoz kötöttek vagy képesek univerzálisan is működni? Továbbá az egyes kutatások megismételhetősége is kérdéses, hiszen a legtöbb stílusmeghatározás nem tipológiaként működik. A jelenlegi kutatási irányok bővítésének lehetősége

⁸³ Butler 1988.

⁸⁴ Moffit 2016.

⁸⁵ Schoor 2020.

lenne, ha a multimodalitás szempontjának beemelésén túl stílusindikátorok létrehozásával és tartalomelemzéssel vagy korpuszkutatási szövegelemzési módszerekkel növelnék a stílus kutatások megbízhatóságát és érvényességét.

Felhasznált irodalom

Adamik, Tamás A, Jászó Anna, Aczél, Petra: Retorika. Osiris Kiadó, Budapest, Magyarország. (2004)

Alcoff, Linda Martín: Philosophy and Racial Identity. *Philosophy Today*, 41 (1/4) (1997) 67–76. DOI: <https://doi.org/10.5840/philtoday199741119>

Ankersmit, Frank: *Aesthetic Politics: Political Philosophy beyond Fact and Value*. Stanford: Stanford University Press. (1996)

Aucoin, Peter: New political governance in Westminster systems: Impartial public administration and management performance at risk. *Governance*, 25(2), 177–199. (2012) DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-0491.2012.01569.x>

Bartha, Attila, Boda, Zsolt, Szikra, Dorottya: When populist govern. Conceptualizing populism in policy making. *Politics and Governance*, 8 (3), 71–81. (2020) DOI: <https://doi.org/10.17645/pag.v8i3.2922>

Bene, Márton: *Virális Politika: Politikai Kommunikáció a Facebookon*. Budapesti Corvinus Egyetem, Politikatudományi Doktori Iskola (2019)

Boda, Zsolt: *Ki dönt? Kormányzási stílusok és közpolitikai változás Magyarországon 2002–2014*, Budapest, Gondolat Kiadó (2020)

Butler, Judith: Performative acts and gender constitution: An essay in phenomenology and feminist theory. *Theatre Journal*, 40(4), (1988) 519. DOI: <https://doi.org/10.2307/3207893>

Burns, James MacGregor (1978): *Leadership*. New York, Harper and Row.

Brinkerhof, Derick W.: Exploring State - Civil Society Collaboration. Policy Partnerships in Developing Countries. *Nonprofit And Voluntary Sector Quarterly*, 28(4), Suppl., 59–86. (1999) DOI: <https://doi.org/10.1177/089976499773746438>

Campbell, Cary, Alin Olteanu, and Kalevi Kull: Learning and Knowing As Semiosis: Extending the Conceptual Apparatus of Semiotics. *Sign Systems Studies* 47 (3/4) (2019) 352–381. DOI: <https://doi.org/10.12697/SSS.2019.47.3-4.01>

Charteris-Black, Jonathan: *The Communication of Leadership: The Design of Leadership Style*. London, Routledge. (2007) DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203968291>

Charteris-Black, Jonathan: *Politicians and Rhetoric: The Persuasive Power of Metaphor*. Basingstoke, Palgrave Macmillan. (2011) DOI: <https://doi.org/10.1057/9780230319899>

Charteris-Black, Jonathan: Political style. In: Stockwell, Peter (szerk.) *The Cambridge Handbook of Stylistics*, University of Nottingham, University of Sheffield. (2014) DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9781139237031.040>

Combs, Aidan et. al.: Perceived gender and political persuasion: a social media field experiment during the 2020 US Democratic presidential primary election. *Sci Rep.* (2023) 28;13(1):14051. DOI: <https://doi.org/10.1038/s41598-023-39359-0>

Coates, Jennifer: *Women, Men and Language: A Sociolinguistic Account of Gender Differences in Language*. London: Routledge. (2015) DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315645612>

Danesi, Marcel: *Visual Rhetoric and Semiotic*. Oxford Research Encyclopedia of Communication. (2017) DOI: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228613.013.43>

De Haan, I.: *Stijl, vorm, ontwerp: Nadeel en nut van het stijlbegrip voor de politiek*. [Style, form, design: Disadvantage and advantage of the style concept for politics]. In D. Pels & H. te Velde (Eds.), *Politieke Stijl: Over presentatie en optreden in de politiek*. Amsterdam, NL: Spinhuis. (2000)

Dietrich, Bryce J., Matthew Hayes and Diana Z. O'Brien: Pitch Perfect: Vocal Pitch and the Emotional Intensity of Congressional Speech. *American Political Science Review* 113(4): (2019) 941–962. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0003055419000467>

Everson, Erin: *Politicians on Twitter: A Rhetorical Analysis* In: *UWL Journal of Undergraduate Research* XXVI (2023)

Gibson, Rachel & Cantijoch, Marta: Conceptualizing and Measuring Participation in the Age of the Internet: Is Online Political Engagement Really Different to Offline?. In *The Journal of Politics* 75, no. 3 (2013) 701–16. DOI: <https://doi.org/10.1017/s0022381613000431>

Goffman, Erving: *The presentation of self in everyday life*. Edinburgh, UK: University of Edinburgh Social Sciences Research Centre. (1956)

Gombrich, Ernst: *Art and Illusion: A Study in the Psychology of Pictorial Representation*. 2d (1960)

Gombrich, Ernst: *Style*. International Encyclopedia of the Social Sciences. Encyclopedia.com. (2024) <https://www.encyclopedia.com/social-sciences/applied-and-social-sciences-magazines/style>

Grabe, Maria Elizabeth & Bucy, Erik Page: *Image Bite Politics: News and the Visual Framing of Elections*, Oxford University Press. (2009) DOI: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195372076.001.0001>

Greenstein, Fred I.: *The presidential difference: Leadership style from FDR to Barack Obama*. Princeton: Princeton University Press. (2009) DOI: <https://doi.org/10.1515/9781400833696>

Hargrave, Lotte & Blumenau, Jay: *No Longer Conforming to Stereotypes? Gender, Political Style and Parliamentary Debate in the UK*. *British Journal of Political Science*. 2022;52(4):1584-1601. (2022) DOI: <https://doi.org/10.1017/S0007123421000648>

Hariman, Robert: *Political Style. The Artistry of Power - New Practices of Inquiry*. The University of Chicago Press (1995) DOI: <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226316284.001.0001>

Hermet, Gérard, Kazancigil, Ali, Prud'homme, Jean François: *La gouvernance. Un concept et ses applications*. Paris: Karthala. (2005)

Kathlene, Lyn: *Power and influence in state legislative policymaking: The interaction of gender and position in committee hearing debates*. *American Political Science Review* 88(3): (1994) 560–576. DOI: <https://doi.org/10.2307/2944795>

Kazin, Michael: *The populist persuasion: An American history*. (Revised ed). New York, NY. (1995)

Kázmér-Mayer, Szilvia & Czibor, Andrea: *Nemi különbségek hatása a vezetési stílusra: Milyen eltérések és hasonlóságok mutatkoznak a férfiak és nők vezetési stílusa között a transzformáló vezetési stílus tekintetében*. *Replika* (111). (2019) 133-143. DOI: <https://doi.org/10.32564/111.9>

Kiss, Balázs: *Elfogultság és közöny. A politikai vezérek integrációs és dezintegrációs teljesítménye Magyarországon*. In: *Társadalomtudományi Szemle* 2015/4 (2015) DOI: <https://doi.org/10.18030/socio.hu.2015.4.89>

Kiss, Balázs: *Közösségkutatás és Társadalomszemiotika, A Politikai kommunikáció kutatásának módszere.*, In: Kiss, Balázs (szerk.): *Politikai*

Kommunikáció Magyarországon, 1990 – 1997 Tanulmányok egy korszak kommunikációs jellegzetességeiről, Budapest, MTA TK PTI (2017)

Kiss, Balázs & Szabó, Gabriella: Constructing Political Leadership during the 2015 European migration crisis: The Hungarian case In: *Central European Journal of Communication* 1 (2018) DOI: [https://doi.org/10.19195/1899-5101.11.1\(20\).1](https://doi.org/10.19195/1899-5101.11.1(20).1)

McDonnell, Duncan & Valbruzzi, Marco: Defining and Classifying Technocrat-led and Technocratic Governments. *European Journal of Political Research*, 53. 654–671. (2014) DOI: <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12054>

Mitchell, Amy & Jurkowitz, Mark & Oliphant, J. Baxter & Shearer, Elisa: Americans Who Mainly Get Their News on Social Media Are Less Engaged, Less Knowledgeable. Pew Research Center (2020) <https://www.pewresearch.org/journalism/2020/07/30/americans-who-mainly-get-their-news-on-social-media-are-less-engaged-less-knowledgeable/>

Moffitt, Benjamin: The Global Rise of Populism: Performance, Political Style and Representation. Stanford: Stanford University Press (2016) DOI: <https://doi.org/10.2307/j.ctvqsdsd8>

Mumford, Michael. D.: Pathways to outstanding leadership: A comparative analysis of charismatic, ideological, and pragmatic leaders. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates Publishers. (2006) DOI: <https://doi.org/10.4324/9780415963633>

Mumford, Michael. D. & Antes, Alison. L., Caughron, Jay. J., & Friedrich, Tamara. L.: Charismatic, ideological, and pragmatic leadership: Multi-level influences on emergence and performance. In: *The Leadership Quarterly*, 19(2), 144–160. (2008) DOI: <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2008.01.002>

Norris, Pippa: Political Communications. For the Encyclopedia of the Social Sciences. International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (Second Edition). Harvard University. (2015) DOI: <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.95025-6>

Pels, Dick: Aesthetic Representation and Political Style: Re-balancing Identity and Difference in Media Democracy". In *Media and the Restyling of Politics*, edited by John Corner and Dick Pels, 41–66. London: SAGE. (2003) DOI: <https://doi.org/10.4135/9781446216804>

Pollitt, Christopher., Bouckaert, Geert: Public management reform. A comparative analysis. Oxford: Oxford University Press. (2011) DOI: [https://doi.org/10.1016/S0024-6301\(00\)00083-2](https://doi.org/10.1016/S0024-6301(00)00083-2)

Reinemann, Carsten: 1. Political communication research. A brief history of the field and the idea of this handbook. In Political Communication edited by Carsten Reinemann, Berlin, Boston: De Gruyter Mouton, (2014) 1-18. DOI: <https://doi.org/10.1515/9783110238174.1>

Sebők, Miklós: Hatalom szabályok nélkül. Kormány és törvényhozás viszonya pénzügyi válság idején. Budapest: MTA TK PTI - Új Mandátum Kiadó. (2014)

Szathmári, István: A stilisztika története. in: Sipos Lajos (szerk.) Pannon Enciklopédia. Magyar nyelv és irodalom. *Kertek* 2000 Könyvkiadó. Budapest, (1997)

True, Jacqui: Feminism. In Alex J. Bellamy (ed.), International Society and its Critics. Oxford (2005) DOI: <https://doi.org/10.1093/0199265208.003.0009>

Vroom, Victor. & Yetton, Phillip: Leadership and decision-making. Pittsburgh: University of Pittsburgh. (1973)

Winters, Jeffrey. A.: Oligarchy. Cambridge: Cambridge University Press. (2011) DOI: <https://doi.org/10.1002/9781118474396.wbept0726>

Style Research in Political Science

Summary

The personalisation of modern politics and the growing role of information and communication technologies (such as television, radio, internet, etc.) have increased the role of emotions and spectacle in politics. In addition to issues of content, the aesthetic dimension of politics has also become important. However, all research currently belonging to mainstream political science alone does not provide a satisfactory answer to the question of why a politician is attractive to the voter. Different strands of style research have different ways of thinking about the role of style in political science. Leadership research looks at governance and leadership styles. Gender studies look at deeper social and cultural dimensions that affect the way a politician communicates and the voter himself. The social semiotic

approach emphasises the importance of verbal and non-verbal cues in style research. Rhetoric interprets style mainly in terms of political discourse. It can be seen that the research on political style is wide-ranging today and that it is not only about the leadership skills, appearance and communication of individual political leaders. This paper aims to present different approaches and research directions of political style by reviewing the international and Hungarian literature. The aim of the study is not to present the results of a specific research. Rather, it aims to provide a literature review to stimulate and inspire further research, with a focus on the aesthetic dimension of politics, the performativity-based approach to style research and multimodality as a method.